

INTRODUCTIE

ON (FR) → p.17

ON (EN) → p.23

Spreekt U Sint-Gillis? is een project rondom gesproken taal in de buurt Bosnië in Sint-Gillis dat werd ontwikkeld door Constant, vereniging voor Kunst en Media in het kader van het Duurzaam wijkcontract Bosnië.

Tussen 2013 en 2015 verzamelde *Spreekt U Sint-Gillis?* woorden met een bijzonder karakter: neologismes, hybride woorden, verbasteringen, verbuigingen, leenwoorden, en andere soorten buitengewone taalreizigers die door de jaren heen een nieuw huis vonden in deze buurt.

Taal is ons best ontwikkelde communicatiemiddel, en gesproken taal heeft bij uitstek de potentie om zich snel aan te passen. Tongvallen, intonatie en woordenschat voegen zich gemakkelijk naar de veranderlijkheid van situaties en individuele sprekers.

PROJECT

Spreekt u Sint-Gillis? organiseerde allerlei kleinschalige activiteiten die uiteen liepen van artistieke wandelingen en workshops tot educatieve projecten, straatinterviews en een dansmiddag voor kinderen in het Park van Vorst. Gedurende die activiteiten spraken we bewoners, kinderen, winkeliers en buurtbezoekers over de schat van speciale woorden die ze gebruiken.

Om enkele voorbeelden van activiteiten te noemen: De buurtbomen namen het woord tijdens de wandelingen door schrijfster en natuurgids **An Mertens**. In samenwerking met de cultureel educatieve vereniging **AECD** brachten kunstenaars **Wendy Van Wynsberghe** en **Lucie Castel** jongeren in contact met technologie en met de verzamelde woorden. Begeleid door **Clémentine Delahaut** werkte de groep kinderen van **Frédérique Robert** van de **École des Quatre Saisons** aan meerdere projecten. Ze verzonnen zelf nieuwe woorden, dachten over hun buurt in 2050 en werkten met **Zoé Jadoul** aan een radio-uitzending voor **Radio QUI? QUI?**.

De woorden vonden hun weg terug de buurt in. Een paar voorbeelden van activiteiten waarin dat gebeurde: De geluidswandeling Play Babel van kunstenaars **Anna Raimondo** liet wandelaars kennis maken met burens die spreken over "faux amis" tussen Latijnse talen, over nostalgische Vlaamse scheldwoorden, over Braziliaans-Russische burens, het Bethlehemplein, over elkaar en niet te vergeten over de vogeltjesdans.

In januari 2015 kon je bij **Kapper Marnick**, **Pianos De Lil et Fils**, de schoenmakerij **le Marteau Rouge**, metaalbewerker **Sénéchal et Fils** en in de wasserette **Bosnilav** luisteren naar geluidscomposities van kunstenaar **Vincent Matyn-Wallecan** waarin deze ambachtslieden geportretteerd werden.

Een geluidsinstallatie in de **Nederlandstalige Bibliotheek van Sint-Gillis** liet bezoekers kennis maken met een wisselende selectie van woorden.

En maandelijks maakten we een radio-uitzending die werd uitgezonden op **Radio Alma** en op **Radio Panik**. **Panik** is een vrije onafhankelijke zender die ruimte biedt aan alternatieve stadsgeluiden. **Alma** is een pluralistische en onafhankelijke radio die uitzendt in het Spaans, Grieks, Italiaans, Portugees en Frans. Een perfecte omgeving dus om meertaligheid te bespreken. **Clémentine** ontving tal van gasten in de studio van **Radio Alma** om met hen van gedachten te wisselen over de woorden die gaandeweg verzameld werden. En dat alles geheel in de geest van het citaat van **Octavio Paz** dat op de website van **Alma** wordt aangehaald: *"Elke cultuur wordt geboren uit ontmoetingen, schokken en vermenging. Andersom gezegd: Aan afzondering en isolatie gaan beschavingen ten onder."*

ACHTERGROND

De hoeveelheid geluiden binnen gesproken taal, zelfs binnen dezelfde taal, is bijna ongelimiteerd. We spreken een klinker of medeklinker eigenlijk nooit twee keer precies hetzelfde uit. De context van elke uitspraak is telkens anders en verandert haar (fysieke, sociale, politieke) resonantie. Toonhoogte, tempo, nadruk en intonatie veranderen per situatie en wisselen van persoon tot persoon. Verschillende mensen spreken verschillend omdat hun lichamen verschillen, en dan zijn er nog hun leeftijden, affiniteiten, genders, gewoontes, omstandigheden,

*Nonante hispano-belga tjolen, tof python vagabundo
1000 trous du coca-light rue? Liefje Hna scouti tiesjke
bucht van Sarma recycle poubelle hêtre de
l'antarctique pizza? Rachena marché gratuit, scouti
1000 trous foulardé mystic!*

En portugais, je sais toujours que *nonante* et *quatre-vingt*, je mélange. Par exemple quand ma mère elle me dit bêtement: «Va prendre quatre-vingt euros à la banque» (elle me dit en portugais). Et je lui fais: «C'est quatre-vingt ou c'est *nonante* que tu viens de me demander?» Parce que je sais jamais. Noventa. Je sais jamais si c'est *nonante* ou *quatre-vingt*. Oitenta, je sais jamais si c'est *quatre-vingt* ou *nonante*. Ces deux là je les mélange toujours.

Liefje, ça veut dire mon chéri en néerlandais, et hna (réna) je l'utilise pour dire grand-mère à la maison.

Wat een Marokkaanse Brusselaar een *1000 trous* noemt, lijkt voor een Ethiopische Sint-Gillois eerder op een *Injera*, voor een Brusselse Djiboutiaan op een *Anjero* of op een *Lahoh* of *Laxoos*. Een crêpe dus, een platte pannenkoek met veel gaten. Of zoals een geïnterviewde buurtSomaliër zegt: een pannenkoek met "veel ogen". De stemmen van de mensen laten de buurt spreken. Hun specifieke mix geeft identiteit aan dit stadsdeel.

Brussel is de officieel tweetalige hoofdstad van een drietalige staat waar een vierde taal een Lingua Franca van lijkt te worden: via de jeugd en de Europese instellingen dient het Engels zich aan. Maar die twee-, drie-, of viertaligheid wordt vanuit de buurten opgerekt: Arabisch, Turks, Spaans, Roemeens, Portugees en andere talen zijn overal in de stad. De Bosnië-wijk ligt dicht bij het Zuidstation en is vanouds een plek waar immigranten vanuit het Middellandse Zeegebied zich vestigen. Het Portugnol van de grensgebieden tussen de Spaanstalige landen in Zuid-Amerika en het Portugeestelijke Brazilië is ook in Bosnië een nuttig tussentaalinstrument. Het Françugais verleent gelijksoortige diensten tussen het Frans en het Portugees. Nieuwe soorten Brusselse tussentalen die in oneindige variaties gesproken worden zijn dus onder ons. Internationaal en super-lokaal, divers, veranderlijk en levendig. Stemmen en gesproken woord vormden dus het uitgangspunt van *Spreekt U Sint-Gillis?* want zij getuigen van belichaamde geschiedenissen. Maar, zoals Jara Rocha in haar bijdrage aan deze publicatie opmerkt, in een stad spreken niet enkel de bewoners. Ook bedrijven, actiegroepen, instanties, overheden en andere organisaties laten van zich horen. We leven in een taalalgaam waar ambtelijke instructies, commerciële wervingsteksten, opruiende inscripties, verkeersborden, politieverordeningen, graffiti en de talen die bewoners spreken slechts enkele ingrediënten van uitmaken.

WIJKCONTRACT

Spreekt U Sint-Gillis? werd ondersteund door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest doordat het opgenomen werd in een wijkcontract. Wijkcontracten zijn samenwerkingen tussen het gewest en gemeentes om een vastgelegd programma van acties uit te voeren die dienen voor de herwaardering van bepaalde wijken. Op het programma staan bouw- en renovatie van huizen, (her)aanleg van openbare ruimtes en infrastructuur en projecten ter bevordering van de sociale cohesie.

Het wijkcontract *Bosnië* waarin *Spreekt U Sint-Gillis?* kadert richt zich op duurzaamheid. Investeren in communicatie tussen bewoners met verschillende etnische en culturele achtergronden is een duurzaam engagement dat zich terugbetaalt in een verbeterde leefbaarheid van de stad.

OVER DEZE PUBLICATIE

Deze publicatie biedt ruimte aan experiment en bevat sporen van de activiteiten die plaatsvonden gedurende het project, maar ze is geen projectverslag. Voor uitgebreide informatie over het project verwijzen we u graag naar de website www.spreektu1060.be.

Op die website vindt u een database met geluidsopnames van de woorden. Het grootste deel van de volgende pagina's is gewijd aan de transcripties van die audiobestanden. De betekenissen van de woorden werden ons voornamelijk in het Frans uitgelegd met hier en daar een flard Spaans, Bulgaars, Portugees, Brussels. We kozen ervoor om deze transcripties onvertaald te laten. We namen ze over uit de databank die ons dagelijks werktuig vormde. We kozen ervoor het grillig karakter van deze transcripties te behouden om een spoor te bewaren van de manier waarop we tijdens het project werkten. Meerdere mensen met verschillende taalachtergronden droegen bij aan de transcripties, elk vanuit hun eigen opvattingen en gevoeligheden over hoe om te gaan met typografische stijlen en leestekens zoals spaties, aanhalingstekens, vet en cursief. Ook een aantal andere teksten zijn onvertaald. Soms uitsluitend Frans, soms Engels of Nederlands. We probeerden geen voorkeur te geven aan een taal en daarom wisselen de vertalingen ook van volgorde. De éne keer starten we in het Nederlands, een volgende keer in het Frans.

Voor deze publicatie maakten vormgeefster **Alexia de Visscher** en projectcoördinatrice **Clémentine Delahaut** een uitgebreid grafisch schema dat relaties in kaart brengt tussen woorden, mensen en plekken in de buurt.

Jara Rocha en **Madeleine Aktypi** reageren op het project vanuit hun achtergrond in visuele en experimentele poëzie.

Dr. Lichic was zo vriendelijk enkele woorden van nieuwe oorsprongen te voorzien.

U vindt ook een uitgebreide tekst over het Brusselse **Marnixplan**. Dit initiatief promoot meertalig onderwijs voor kleine kinderen vanuit het idee dat taalsensitiviteit op jonge leeftijd essentieel is voor het op latere leeftijd optimaal kunnen profiteren van de meertaligheid aanwezig in een stad als Brussel. Meer informatie over het Marnixplan vindt u op de website www.marnixplan.org.

Rafaella Houlstan-Hasaerts portretteert drie buurtbewoonsters in korte tekstjes. De verhalen van **Emmanuel Toé**, **Madame D** en **Julie** zijn exemplarisch voor hedendaagse Brusselse levens waarin het lokale en het globale vanzelfsprekend met elkaar verbonden zijn.

Per email wisselden we van gedachten met **Mathieu Berger**. We probeerden de ideeën achter *Spreekt U Sint-Gillis?* te kruisen met het onderzoek dat Mathieu uitvoert naar participatie in de speciale context van een wijkcontract.

Ti amo kombucha movy club anecdote, aubier? Ah nee zeker jdé chouia dictionnaire de scrabble maluco laní agastache hoofd op m'n kont! Saudade fodasse marché gratuit, tiesjke catalpa!

Ah nee zeker, c'est littéralement la même chose. Ah nee zeker, ah non certainement. Ça veut dire oui.

Dat zeggen we dan heel vaak als je moe bent. Dat zegt mijn mama, en ik heb twee oude vrouwtjes gezien die dat zeiden zo: "oh ik heb mijn hoofd op mijn kont hè".

Nou ik denk dat dat betekent dat als je heel moe bent dan zeg je dat. Als je hoofd richting je kont hangt dan is het net of je wilt liggen.